

ЛУПЕЙ Ніца Іванівна

аспірантка кафедри теорії та історії держави і права
ВНЗ «Національна академія управління»
ORCID ID: 0000 0001 6173 8621

ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МІГРАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Інформаційні технології змінили світ, надаючи нові інструменти для управління та організації різних сфер, у тому числі міграції. Зі зростанням глобалізації зростає і кількість переміщення людей через кордони, що робить необхідним використання інформаційних технологій для покращення процесів міграції. Міграція є частиною більш широкого процесу розвитку та соціальної трансформації тому, для її розуміння та управління потрібне міждисциплінарне поєднання теорій та практик. Наприклад, для пояснення міграційного процесу та належного реагування на нього потрібні теорії ринку праці та соціального розвитку¹. З іншого боку, розвиток і використання технологій також були важливою характеристикою людського роду, тісно пов'язаною з нашою еволюцією². Технологія повсюдно присутня в повсякденному житті та використовується багатьма зацікавленими сторонами, дотримуючись різних цілей: від підтримки мігрантів до запобігання незаконної міграції.

Інформаційні технології стають особливо важливими через їх широке використання та еволюцію в останні роки. Їх розуміння та аналіз пов'язаних з ними теорій може відігравати важливу роль у сучасних дослідженнях міграції. Мігранти використовують ці інструменти для прийняття рішень і виконання своїх планів³, уряди, організації та спільноти також використовують технології для розуміння процесу міграції та управління ним⁴. У свою чергу, міграція забезпечує ресурси та потреби, які суттєво впливають на розвиток нових технологій⁵.

- 1 De Haas, H., Castles, S., & Miller, M. J. (2019). The age of migration: International population movements in the modern world. Bloomsbury Publishing.
- 2 Haidle, M. N. (2010). Working-memory capacity and the evolution of modern cognitive potential: implications from animal and early human tool use. *Current Anthropology*, 51(S1), 149-166.
- 3 Fortunati, L., Pertierra, R., & Vincent, J. (Eds.). (2013). Migration, diaspora and information technology in global societies. Routledge.
- 4 Buono, P., Cassano, F., Piccinno, A., Rossano, V., Roselli, T., & Berni, F. (2019). Multimedia technologies to support delivery of health services to migrants by enhancing their inclusion. In 2019 23rd International Conference Information Visualisation (IV) 370-375. IEEE.
- 5 Ganguli, I., Kahn, S., & MacGarvie, M. (Eds.). (2020). The Roles of Immigrants and Foreign Students in US Science, Innovation, and Entrepreneurship. University of Chicago Press.

Пандемія COVID-19 різко вплинула на міграційний процес через обмеження пересування, але водночас вона підкреслила роль інформаційних технологій не лише у віртуальному спілкуванні, а й у віртуальних робочих місцях⁶. Хоча обмеження, пов'язані з пандемією повільно знімаються, очікується, що багато наслідків будуть тривалими. Ці наслідки зміцнюють зв'язок між міграцією та інформаційними технологіями з можливістю більшого використання технологій для віддаленої роботи, збору даних, спілкування та багато інших цілей.

Динамічні зв'язки між технологіями та міграцією були предметом багатьох наукових досліджень. Незважаючи на ці зусилля, досі відсутня міждисциплінарна структура, яка б пов'язувала можливості нових інформаційних технологій із потребами різних зацікавлених сторін міграції. Така структура потрібна для того, щоб керувати ефективним використанням інформаційних технологій, розробляти індивідуальні інструменти та досліджувати нові можливості, які можуть бути корисними в різних сферах міграції.

Незважаючи на зростаючу кількість літератури про технології та міграцію, більшість досліджень на сьогодні або зосереджені на конкретних випадках використання технологій, або охоплюють перспективу однієї дисципліни⁷. Хоча ці дослідження сприяють розумінню зв'язків між інформаційними технологіями та міграцією, вони не дають загальної картини потенціалу використання інформаційних технологій та їх правового регулювання. Існуючі дослідження також стосуються конкретних дисциплінарних (зазвичай не технічних) точок зору. Хоча дослідники можуть бути знайомі з технологією, їх аналіз, як правило, проводиться з точки зору користувача, а не технологічного новатора, дизайнера чи розробника. Така перспектива користувача обмежує їхню здатність уявити ширшу картину того, як технологія може сприяти процесу міграції. Концептуальну модель використання інформаційних технологій у міграції можливо розробити лише через міждисциплінарну призму, яка об'єднує не лише технологію та міграцію але й право, політику, бізнес, комунікацію та інші соціальні та медичні науки. Надалі ми розглянемо більш детально саме використання інформаційних технологій в міграційній сфері в правовій площині.

Варто зазначити що, поява багатьох сучасних інформаційних технологій таких як штучний інтелект, віртуальна реальність, великі дані,

6 Kniffin, K. M., Narayanan, J., Anseel, F., Antonakis, J., Ashford, S. P., Bakker, A. B., & Vugt, M. V. (2021). COVID-19 and the workplace: Implications, issues, and insights for future research and action. *American Psychologist*, 76 (1).

7 Zijlstra, J., & Liempt, I. V. (2017). Smart (phone) travelling: Understanding the use and impact of mobile technology on irregular migration journeys. *International Journal of Migration and Border Studies*, 3(2-3), 174–191.

блокчейн тощо потенційно може змінити динаміку міграції та прийняття пов'язаних з міграцією рішень. Незважаючи на свою перспективність, інформаційні технології є складним інструментом, його можливості можуть бути незрозумілими для зацікавлених сторін у різних галузях і це може бути потенційно небезпечним у разі неправильного чи зловмисного використання⁸. Таким чином, важливо розуміти вплив інформаційних технологій на процес міграції, як, де і коли їх використовувати, регулювати та покращувати. Те, як використовуються технології, є корисною лінзою, через яку можна висвітлити державну практику та поставити питання про демократію, владу, права та підзвітність.

Штучний інтелект, машинне навчання, автоматизовані системи прийняття рішень і прогнозна аналітика – це терміни, що стосуються класу технологій, які доповнюють або заміняють людей для прийняття рішень. Ці системи обробляють інформацію у формі вхідних даних, використовуючи алгоритм для генерації виходу. У своїй основній формі алгоритм можна розглядати як набір інструкцій, як рецепт, який навчається. Дані, які використовує алгоритм для навчання, різноманітні й можуть являти собою сукупність прецедентного права, колекцію фотографій або базу даних статистики, деякі або всі з яких попередньо класифіковано на основі критеріїв розробника⁹. Такі технології можна використовувати різними способами в різних аспектах управління міграцією.

Технології автоматизованого прийняття рішень вимагають величезних обсягів даних, з яких вони навчаються. Наприклад, різні проекти ООН покладаються на надзвичайно великі набори даних – «великі дані» – для прогнозування переміщень населення під час і після конфліктів і надання гуманітарної допомоги. Однак збір даних не є аполітичною справою, особливо коли впливові суб'єкти, такі як держави чи міжнародні організації, збирають інформацію про вразливих людей без регульованих методів нагляду та підзвітності. Дедалі активніший збір даних про населення мігрантів – так званий колоніалізм даних – також може призвести до порушення конфіденційності та викликати занепокоєння щодо прав людини.

Поки що не існує глобальної нормативно-правової бази для нагляду за використанням нових технологій в управлінні міграцією. У більшості випадків технологічного розвитку закони про інтелектуальну власність і права власності

8 Molnar P. and Gill L. (2018). Bots at the Gate: A Human Rights Analysis of Automated Decision Making in Canada's Immigration and Refugee System. URL : <https://ihrp.law.utoronto.ca/sites/default/files/media/IHRP-Automated-Systems-Report-Web.pdf>

9 Oberhaus D (2018) 'ICE Modified Its «Risk Assessment» Software So It Automatically Recommends Detention' URL : https://motherboard.vice.com/en_us/article/evk3kw/ice-modified-its-risk-assessment-software-so-it-automatically-recommends-detention

перешкоджають публічному доступу до наборів даних і перешкоджають повному розумінню технології. Незважаючи на те, що ведуться розмови про етику використання даних і технологій, а також вивчаються широкі глобальні стратегії та регіональні механізми, нам потрібно більше зосередитися на механізмах нагляду. Учасники приватного сектору вже несуть незалежну відповідальність за те, щоб технології, які вони розробляють, не порушували міжнародні права людини¹⁰. Технологі, розробники та інженери, відповідальні за розробку цієї технології, також мають існуючі спеціальні етичні зобов'язання, щоб гарантувати, що їх робота не сприяє порушенням прав людини. На жаль, зростання урядового нагляду, імміграційного контролю та програм безпеки кордону може стимулювати та винагороджувати промисловість за розробку технологій, що порушують права.

Використання інформаційних технологій у сфері міграції регулюється поєднанням національного та міжнародного законодавства, а також передового досвіду в цій галузі. Деякі з ключових правових принципів, які регулюють використання інформаційних технологій у цьому контексті, включають:

- захист даних: зібрану та збережену інформацію про мігрантів необхідно захищати та обробляти відповідно до законів про конфіденційність і захист даних, таких як Загальний регламент захисту даних (GDPR) у Європейському Союзі.

- конфіденційність: конфіденційна інформація про мігрантів має бути захищена, а доступ до неї має бути обмежений уповноваженими особами та організаціями.

- відсутність дискримінації: інформаційні технології не можна використовувати таким чином, щоб дискримінувати людей за ознаками раси, національності, релігії чи інших визначених ознак.

- належна процедура: мігранти повинні мати право доступу до власних даних і право оскаржувати будь-які рішення, прийняті на основі цих даних.

- прозорість: зібрана та збережена інформація про мігрантів має бути прозорою, а методи, що використовуються для її збору та обробки, мають бути чітко задокументовані.

- кібербезпека: інформаційні технології мають бути безпечними та захищеними від несанкціонованого доступу, крадіжки чи неправомірного використання.

Ці правові принципи створюють основу для відповідального використання інформаційних технологій у сфері міграції та забезпечують захист

10 Beduschi, Ana. 2021. International Migration Management in the Age of Artificial Intelligence. *Migration Studies* 9: 576–96.

прав мігрантів, а також підтримують ефективне управління міграцією. У свою чергу дотримання цих принципів та розвиток використання інформаційних технологій у міграційній сфері відкриває низку переваг, таких як:

- підвищення ефективності: цифрові системи можуть значно підвищити ефективність процесів управління міграцією, скоротивши час і ресурси, необхідні для обробки заявок і керування базами даних.

- краще управління даними: електронні системи можуть надавати більш точну та актуальну інформацію про мігрантів, підвищення якості даних, які використовуються для прийняття рішень і моніторингу тенденцій.

- покращений захист: інформаційні технології можна використовувати для підтримки захисту прав мігрантів, включаючи їхній доступ до медичної допомоги, освіти та соціальних послуг.

- покращена інтеграція: цифрові інструменти можуть підтримувати інтеграцію мігрантів у приймаючі громади, наприклад, надаючи інформацію про місцеві послуги та ресурси тощо.

Незважаючи на очевидні переваги інформаційних технологій у міграційній сфері, їх використання також несе низку викликів і ризиків, ключові з яких:

- якість даних: забезпечення того, щоб зібрані дані про мігрантів були точними та актуальними, є серйозною проблемою, оскільки ці дані є основою для багатьох рішень щодо міграції.

- кібербезпека: захист конфіденційної інформації про мігрантів від кібератак є серйозною проблемою, особливо в світлі зростаючої загрози кіберзлочинності та крадіжки даних.

- конфіденційність: дотримання балансу між необхідністю збору та обробки інформації про мігрантів і правом на конфіденційність та захист даних є складним, постійним викликом.

Таким чином, використання інформаційних технологій у міграційній сфері має потенціал для значного підвищення ефективності та результативності управління міграцією, а також якості життя самих мігрантів. Однак використання цих технологій має керуватися суворими правовими принципами та міжнародними стандартами, включаючи захист персональних даних, конфіденційність та запобігання дискримінації. Постійний розвиток і впровадження інформаційних технологій у сфері міграції вимагатиме постійної уваги до цих правових та етичних міркувань, а також продовження співпраці між урядами, організаціями громадянського суспільства та приватним сектором.